

Wstęp

Współczesna humanistyka i nauki społeczne charakteryzują się różnorodnością tematów, metod i perspektyw badawczych. Artykuły zebrane w niniejszym tomie łączy wspólny cel – próba zrozumienia złożonych mechanizmów, które kształtują kulturę, społeczeństwo, komunikację i prawo. Każdy z tekstów prezentuje odmienny punkt widzenia, wynikający z indywidualnych zainteresowań badawczych autorów, ale wspólnie tworzą one wielogłosową opowieść o współczesnym świecie i jego interpretacjach. Koncepcja taka wpisuje się w filozofię czasopisma „Progress”, mianowicie interdyscyplinarność i multidyscyplinarność, mające na celu zniesienie pozornych i często sztucznych różnic, jakie rysowane są w ramach poszczególnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Poszukiwania odpowiedzi na podstawowe i istotne pytania badawcze muszą siłą rzeczy przekraczać granice konstruowane w celu porządkowania rzeczywistości. Mamy nadzieję, że lektura tekstów z najnowszego numeru pozwoli czytelnikom poszerzyć horyzonty o nowe perspektywy badawcze.

Pierwszy artykuł zawiera porównawczy przegląd badań onomastycznych w trzech krajach: Polsce, Bułgarii i Chorwacji. Jolanta Gola-Żurek wskazuje różnice w tradycjach metodologicznych i głównych kierunkach rozwoju współczesnej onomastyki, zwracając uwagę na jej interdyscyplinarny charakter oraz zróżnicowany zakres tematyczny – od badań nad antroponimią po toponimię. Tekst porządkuje dotychczasowy dorobek i akcentuje znaczenie wymiany między ośrodkami naukowymi Europy Środkowo-Wschodniej.

W kolejnym tekście, autorstwa Weroniki Dziurlej, skupiono się na przedstawieniu kobiecych władczyń w twórczości Williama Szekspira. Autorka zestawia wybrane postaci – m.in. Kleopatę, Lady Makbet i królową Elżbietę – ukazując, w jaki sposób dramatopisarz kreuje kobiecą władzę w kontekście patriarchalnych norm epoki elżbietańskiej. Zastosowanie perspektywy genderowej pozwala uchwycić napięcie między polityczną siłą bohaterek a kulturowymi ograniczeniami ich epoki. Tekst wydaje się precyzyjnie wpisywać

w szerszy nurt badań feministycznych i rozwijać eksploatowane dotychczas w niewielkim stopniu wątki.

Artykuł Agnieszki Magdaleny Tomali łączy w sobie wątki z obszaru literatury i muzyki w namyśle nad opowiadaniem *Pościg* Julio Cortáзара. Odwołując się do koncepcji De Brossesa, Freuda i Adorna, autorka analizuje trzy wymiary fetyszyzmu – religijny, seksualny i towarowy – oraz pokazuje, jak muzyka jazzowa w utworze staje się metaforą relacji społecznych i rynkowych w kapitalistycznym świecie. Tekst łączy refleksję filozoficzną, estetyczną i literaturoznawczą, ukazując muzykę jako obiekt pożądania i towar w kulturze nowoczesnej.

Czwarty artykuł łączy w sobie analizę politologiczną i medioznawczą strategii Kancelarii Premiera tuż po rozpoczęciu rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2022 r. Autorka, Adriana Kanarek, oparła się na treściach publikowanych na oficjalnym profilu KPRM na portalu Facebook i ostatecznie uznała, że stosowano strategię perswazyjne oraz informacyjne. Kanał na Facebooku stanowił również miejsce budowania wizerunku ówczesnego Premiera Mateusza Morawieckiego, chociaż trudno uznać to za jedyny cel jego kancelarii.

W piątym tekście *Dyplomacja pand jako opowieść o opiekuńczej roli Chin – analiza kanału iPanda* Olivier Kopciewicz odnosi się do roli *soft power* i budowania pozytywnego wizerunku Państwa Środka na arenie międzynarodowej. Autor do realizacji celu zastosował badania empiryczne oparte na analizie treści materiałów audiowizualnych i fotografii. Wartość tekstu, poza analizą chińskiego kanału, opiera się na łączeniu perspektyw medioznawczej, politologicznej i stosunków międzynarodowych.

Do niezwykle istotnego tematu odnosi się Tomasz Turzański, który porusza problem przemocy państwowej na przykładzie ruchu End SARS z Nigerii. Początkiem wydarzeń, o których pisze autor, stało się morderstwo dokonane przez specjalne oddziały na młodym obywatelu Nigerii. Wywołało to falę protestów, w których efekcie rozwiązano jednostkę SARS. Jednak długofalowe skutki nie były tak pozytywne i nie wpłynęły na większe zaangażowanie polityczne wśród Nigeryjczyków. Autor w badaniach zastosował klasyczną już koncepcję Manuela Castellsa związaną z usieciowionymi ruchami społecznymi.

Sylwia Wajs omawia trzy kluczowe strategie redukcji stygmatyzacji osób chorujących psychicznie: protest, edukację i kontakt. Na podstawie badań Patricka W. Corrigan i współpracowników autorka wskazuje, że największą skuteczność przynoszą działania oparte na bezpośrednim kontakcie i edukacji społecznej, szczególnie gdy angażują tzw. ekspertów przez doświadczenie. Tekst stanowi ważny głos w dyskusji o zdrowiu psychicznym, przeciwdziałaniu wykluczeniu i zmianie społecznych postaw wobec choroby.

Przestępczością wśród osób nieletnich zajęła się Wiktoria Bednarz rekonstruująca przyczyny i czynniki prowadzące do czynów karalnych wśród tej grupy wiekowej. Omawia rolę rodziny, grupy rówieśniczej, wpływu mediów oraz zaburzeń

psychicznych i uzależnień. W części prawnej autorka porządkuje pojęcie nieletniego w świetle kodeksu karnego i ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, ukazując ewolucję odpowiedzialności karnej tej grupy. Artykuł łączy refleksję prawną z elementami kryminologii i psychologii wychowawczej.

Przedostatni artykuł, autorstwa Pawła Drembkowskiego, *Prawo administracyjne wobec wyzwań związanych z rozwojem metawersum*, dotyczy problemów prawnych i administracyjnych wynikających z funkcjonowania wirtualnych środowisk immersyjnych. Autor analizuje, w jakim stopniu obowiązujące przepisy – w tym RODO, dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych czy akt o usługach cyfrowych – są adekwatne wobec rozwoju metawersum. Wskazuje na liczne luki w regulacjach dotyczących ochrony danych osobowych, jurysdykcji, własności intelektualnej oraz funkcjonowania administracji publicznej w przestrzeniach cyfrowych. Podkreśla także potrzebę umiędzynarodowienia prawa administracyjnego i opracowania elastycznych, interdyscyplinarnych strategii legislacyjnych. Tekst ma charakter nowatorski, łącząc refleksję prawną z analizą zjawisk technologicznych i społecznych, co czyni go ważnym głosem w debacie nad przyszłością prawa publicznego w erze wirtualnych światów.

W ostatnim tekście Łukasz Budynek analizuje potencjał projektów badawczo-rozwojowych o podwyższonym ryzyku jako narzędzia wspierającego rozwój polskich start-upów. Autor omawia specyfikę start-upów działających w warunkach niepewności i ograniczonych zasobów, wskazując, że odpowiednie zarządzanie ryzykiem oraz wsparcie instytucjonalne mogą przekształcić ryzyko w przewagę konkurencyjną. Na podstawie przeglądu literatury i studiów przypadków polskich firm (m.in. DevSkiller, NeuroON) pokazuje, jak wysokie ryzyko projektów B+R staje się źródłem innowacji a nie barierą rozwoju. Artykuł ma wymiar praktyczny – łączy teorię zarządzania projektami z analizą polskiego ekosystemu innowacji i polityki wspierania przedsiębiorczości technologicznej.

Dominik Bień